

NOVA
UNIVERZA

DIGNITAS

Revija za človekove pravice

Slovenian journal of human rights

ISSN 1408-9653

Pisateljska ustava 1988 (1989)

Dimitrij Rupel

Article information:

To cite this document:

Rupel, D. (2018). Pisateljska ustava 1988 (1989), Dignitas, št. 77/78, str. 29-32.

Permanent link to this document:

<https://doi.org/10.31601/dgnt/77/78-2>

Created on: 16. 06. 2019

To copy this document: publishing@nova-uni.si

For Authors:

Please visit <http://revije.nova-uni.si/> or contact Editors-in-Chief on publishing@nova-uni.si for more information.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

© Nova univerza, 2018

NOVA
UNIVERZA

FAKULTETA ZA SLOVENSKE
IN MEDNARODNE ŠTUDIJE

NOVA
UNIVERZA

EVROPSKA PRAVNA
FAKULTETA

NOVA
UNIVERZA

FAKULTETA ZA DRŽAVNE
IN EVROPSKE ŠTUDIJE

Pisateljska ustava 1988 (1989)

Dimitrij Rupel

---

21. april 2018

V začetku leta 1987, približno ob istem času, kot je izšla 57. številka *Nove revije*, so v Beogradu začeli s spreminjanjem jugoslovanske ustave, konec tega leta pa so objavili osnutek amandmajev, s katerimi bi obstoječi ustavi, ki je imela 172 strani, dodali še okrog 43 strani. Slovenska politika je v glavnem, nemara ne najbolj navdušeno, sprejemala beograjske predloge, zares pa so se jim uprli slovenski pisatelji in sociologi, ki so menili, da gre za vračanje k zavoženim socialističnim modelom, za unitarizem, centralizacijo in militarizacijo. Slovenski kritiki so menili, da bi moral biti vrstni red sprejemanja jugoslovanske ustave obraten od predlaganega: pred zvezno bi morala svojo ustavo sprejeti Slovenija.

15. februarja 1988 je *Društvo slovenskih pisateljev* pooblastilo svojo ustavno komisijo, naj skupaj z “delovno skupino za ustavni razvoj pri slovenskem sociološkem društvu” (ki jo je vodil Peter Jambrek) oblikuje *Teze za novo slovensko ustavo*.

15. aprila 1988 so o Novi reviji in o pisateljski ustavi govorili na internem posvetu RSNZ v Tacnu, glavna govornika pa sta bila sekretar Tomaž Ertl in predsednik CK ZKS Milan Kučan. Njuna nastopa razkrivata glavne skrbi in usmeritve slovenskega partijskega vodstva. Med “negativnimi trendi” je Ertl omenil “meščansko desnico”; nato je poročal, da “jim” je uspelo med sabo spreiti dve središči opozicije, *Mladino* in *Novo revijo*, predlagal pa je tudi ustvarjanje razdorov med inteligenco. Priporočil je ločevanje med tistimi, ki so “resnično racionalno kulturno, prizadevni” in “navadnimi politikanti, ki so nepisci, nekulturniki...”¹ Ertl je napovedal

---

¹ Ertl je bil grob. Govoril je o nekulturnikih, “ki pod firmo kulture iščejo svoje gnezdo, da bi greli svoja politikantska jajca”. Glej *Predsednikovo simbolno odlikovanje zločina - Ustavna obtožba proti Danilu Türku*, Ljubljana 2010, str. 67.

“več represije» zoper “nekatero špice, ki le preveč štrlijo in, ki motijo ta mir v slovenskem in jugoslovanskem prostoru”. Kučan pa je rekel: “...in na koncu se čuti nekaj slovenskih pisateljev in njim pridruženih članov ali po njih angažiranih ljudi pristojnih za to, da napišejo novo ustavo, ki je slabša od Čosićeve, ker Čosićeve je sicer meščanska, ampak ostaja vsaj z eno nogo znotraj socializma in znotraj Jugoslavije. Ti naši ne govorijo niti o Jugoslaviji, niti o socializmu, niti o osvobodilni fronti, to se pravi o nikakršni kontinuiteti, ampak govorijo o naravni pravici slovenskega naroda, da si izhajajoč iz neodtujljivih pravic človeka naredijo družbo po svoji oziroma po Bučarjevi meri...”

Knjižica z naslovom *Gradivo za slovensko ustavo*, ki sta jo Igor Bavčar in Janez Janša konec aprila 1988 naravnost iz tiskarne prinesla v sejno sobo *Društva slovenskih pisateljev*, to pa je bilo takrat, že prej in tudi pozneje glavni štab slovenske opozicije, vsebuje tudi “teze za ustavo Republike Slovenije” (t.i. “pisateljsko ustavo”), ki obsegajo 32 strani. Objavi so sledile obsodbe, npr. izjava slovenskega CK-ja 12. maja, ki pravi: “dokument s svojim pretiranim poudarjanjem nacije in nacionalnega lansira svojevrsten izolacionizem, izhaja pa izključno iz naroda, namesto tudi iz svobode avtonomne osebnosti in svetovne skupnosti.” Pri napadih so se odlikovali mnogi ugledni profesorji; zagovorniki pisateljske ustave pa so polemizirali in pripravljali javne tribune, zborovanja... Poleti 1988 so se dogajale razburljive reči v zvezi z vojaškim procesom zoper JBTZ, nastal je Bavčarjev Odbor za zaščito človekovih pravic, začele so se priprave za ustanovitev novih strank, npr. SDZ, ki si je (januarja 1989) kot “prvo operativno nalogo” naložila izdelavo *nove slovenske ustave*, za katero je bil potreben in pristojen *Zbor za ustavo*, ki je - ob zadržanosti posameznikov - vključeval tudi predstavnike ZSMS.

Ob tem je treba povedati, da je bila pisateljska ustava značilen in obenem prelomen dogodek v zgodovini slovenske samoodločbe. Slovenci smo na poseben način zaostajali za drugimi evropskimi narodi, imeli smo namreč le kratkotrajno in slabotno politično tradicijo. Slovenska politika se je zaradi vseh mogočih zadržkov in pomanjkljivosti stoletje in še dlje dogajala v znamenju cerkvenih, kulturnih in literarnih dosežkov. Kulturniški projekt je bila navsezadnje tudi Antiimperialistična oz. Osvobodilna fronta, z orožjem in diplomacijo pa so dolgo let razpolagali Srbi. Slovenci smo se organizirali kot resna država šele leta 1991. Slovenskim pesnikom,

pisateljem in kritičnim intelektualcem je končno zmanjkalo potrpljenja in so opravili delo, ki v večini držav spada k političnim strankam in njihovim funkcionarjem. Potem ko so spodbudili slovensko ustavo in slovensko državo, so štafeto predali poklicnim politikom, v istem trenutku pa so seveda izgubili moč, ki jih je bila postavila v središče in na pravo stran zgodovinskega dogajanja. Slovenska kultura je v novi državi izgubila nekatere privilegije in postala podobna kulturnim pojavom v razvitih evropskih družbah. Romantični in prevratniški časi slovenske kulture so minili. Da so se iz pisateljske ustave norčevali slovenski partijski voditelji in režimski pravniki, ki so bili poklicani in plačani, vendar gluhi za takšne naloge (in slepi za nasmeh zgodovine), je seveda poseben problem.

Na ustanovnem zboru Slovenske demokratične zveze 11. januarja 1989 sem povedal naslednje:

V tretji točki Programske izjave je govor o ustavi, ki je podlaga takšne ali drugačne politične ureditve. Sedaj veljavno ustavo je treba spremeniti. Tu nastopa vprašanje, ali se je treba z vso silo udeležiti razprave o amandmajih k slovenski ustavi, ki se bo začela v kratkem. Menim, da ustavna komisija v sedanjosti sestavi ni upravičena zaupanja Slovencev in da od nje ni mogoče pričakovati ustreznih amandmajev. Toda še važnejše podjetje je že večkrat obljubljena nova - t.i. kratka in razumljiva - ustava. Če jo bodo pisali znani in ustavopisno rutinirani avtorji, to po vsej priliki ne bo ravno razveseljivo branje!

Kot je znano, so tem razmišljanjem sledile *Majniška* in druge deklaracije, med njimi deklaracija o suverenosti (1990) in deklaracija o neodvisnosti 25. junija 1991. Nova ustava je iz razlogov, o katerih so ali bojo govorili drugi, zamujala, in je bila sprejeta šele konec leta 1991.

